

**แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับกลุ่มเยาวชนของวัดตำม่อน
ตำบลบ้านตำ อำเภอมือง จังหวัดพะเยา**
**GUIDELINES FOR THE PROMOTION OF VIRTUE AND MORALITY AMONG YOUTH
AT WAT TAM MON, BAN TAM SUBDISTRICT, MUEANG PHAYAO DISTRICT,
PHAYAO PROVINCE**

¹พระครูสุวัฒน์สังฆโสภณ PhrakhruSuwatsangkhasophon ²ชูชาติ สุทธะ Chuchat Sutta
³นภาพร หงษ์ทอง Napaporn Hongthong
^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: suchat.bm43@gmail.com

Article Received: September 12, 2025. Revised: December 24, 2025. Accepted: December 26, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับกลุ่มเยาวชนตามแนวทางพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษากิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับกลุ่มเยาวชนของวัดตำม่อน และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับกลุ่มเยาวชนของวัดตำม่อน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต และการมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 รูป/คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับกลุ่มเยาวชนตามแนวทางพระพุทธศาสนา ปัจจุบันเยาวชนกำลังเผชิญกับปัญหาสังคมที่ซับซ้อนหลากหลาย เช่น ความก้าวร้าว การทะเลาะวิวาท การติดเกมและสื่อออนไลน์ พฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ รวมทั้งการขาดความรับผิดชอบ การแก้ไขปัญหเหล่านี้โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น พรหมวิหาร 4 เพื่อสร้างเมตตาและลดความก้าวร้าว, อธิปไตย 4 เพื่อพัฒนาการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์, อบายมุข 6 และเบญจศีล เพื่อป้องกันพฤติกรรมเสื่อมเสีย และฆราวาสธรรม 4 เพื่อเสริมสร้างความซื่อสัตย์ อดทน และเสียสละ การส่งเสริมปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเหล่านี้ให้แก่เยาวชน จะช่วยให้เยาวชนมีพัฒนาการทางกาย จิตใจ และสังคมที่มั่นคง พร้อมเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน 2) กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับกลุ่มเยาวชนของวัดตำม่อน วัดตำม่อนได้พัฒนากิจกรรมปลูกฝังคุณธรรมแก่เยาวชน โดยยึดหลักการบูรณาการ “บวร” (บ้าน-วัด-โรงเรียน) ส่งผลให้กิจกรรมมีความหลากหลาย ครอบคลุมทั้งด้านศาสนา วัฒนธรรม และสังคม กิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาตน เช่น ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ค่ายกล้าคุณธรรม และโครงการบรรพชา-อุปสมบทภาคฤดูร้อน เพื่อเสริมสร้างวินัย ความรับผิดชอบ ความกตัญญู และการเสียสละ, กิจกรรมสืบสานวัฒนธรรม เช่น การทำบุญตักบาตร เวียนเทียน และสวดมนต์ข้ามปี ปลูกฝังความเคารพในประเพณี ความภาคภูมิใจในรากเหง้า และการสืบสานคุณค่าของชุมชน รวมทั้งกิจกรรมจิตอาสาและสังคม เช่น การบำเพ็ญประโยชน์ การดูแลผู้สูงอายุ และการร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เพื่อพัฒนาความเมตตา ความสามัคคี และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม 3) แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับกลุ่มเยาวชนของวัดตำม่อน ได้แก่ (1) การพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมที่เน้นการคิดวิเคราะห์

และแก้ปัญหาเชิงสถานการณ์ (2) การขยายการเรียนรู้เชิงบูรณาการในพื้นที่จริงผ่านกิจกรรมจิตอาสาและชุมชน (3) การสร้างความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน (บวร) เพื่อปลูกฝังคุณธรรมอย่างองค์รวม (4) การส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาสติ สมาธิ และปัญญา และ (5) การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเผยแพร่ธรรมะให้เข้าถึงง่ายและสอดคล้องกับพฤติกรรมเยาวชน แนวทางทั้ง 5 นี้เป็นกระบวนการบ่มเพาะที่ครอบคลุมทั้งความรู้ การปฏิบัติจริง และการใช้ชีวิตร่วมสมัย อันนำไปสู่การพัฒนาเยาวชนให้มีจิตใจเข้มแข็ง มีความรับผิดชอบ และพร้อมสร้างสรรค์สังคมที่ดีงามและยั่งยืน

คำสำคัญ: การส่งเสริม, คุณธรรมจริยธรรม, เยาวชน, วัดท่าม่อน

Abstract

This research article aims: 1) to study the promotion of Virtue and Morality for youth according to Buddhist principles, 2) to study the activities for promoting Virtue and Morality for youth at Wat Tam Mon, and 3) to propose guidelines for promoting Virtue and Morality for youth at Wat Tam Mon. This is a qualitative study employing in-depth interviews, observation, and participatory activities. The study involved 30 key informants, selected using a purposive sampling method and analyze the data using content analysis.

Research Findings: 1) Promotion of Virtue and Morality among Youth according to Buddhist Principles. Today's youth face complex social challenges such as aggression, conflict, online addiction, risky behaviors, and deficits in responsibility. The application of Buddhist principles addresses these issues; for instance, Brahmavihara 4 (The Four Sublime States) fosters kindness and reduces aggression; Iddhipada 4 (The Four Paths to Power) promotes the creative use of technology; Abayamukha 6 (The Six Gates to Ruin) and the Five Precepts prevent misconduct; and Kharavasa Dhamma 4 (The Four Virtues of a Lay Householder) builds honesty, patience, and sacrifice—helps in their physical, mental, and social development. By promoting these virtues, youth can achieve stable physical, mental, and social development, thus preparing them to become a vital force for sustainable societal progress. 2) Virtue and Morality Promotion Activities at Wat Tam Mon. Wat Tam Mon has systematically developed activities based on the "Baan-Wat-Rongrian" (Home-Temple-School) integration model. These diverse activities are categorized into religious, cultural, and social domains. Learning and Self-Development: Activities such as the Sunday Buddhist Education Center, Virtue Camp, and Summer Ordination Program effectively strengthen discipline, responsibility, gratitude, and self-sacrifice. Cultural Preservation: Activities such as merit-making, candlelit processions, and New Year's chanting instill respect for tradition and community values. Volunteer and Social Engagement: Activities such as public service and elderly care develop compassion, unity, and social responsibility. 3) Guidelines for Promoting Virtue and Morality among Youth at Wat Tam Mon. The study identified five key guidelines to align with the digital age: (1) Developing curricula and activities that emphasize critical

thinking and contextual problem-solving skills. (2) Expanding integrated learning into real-world settings through community engagement and volunteerism, (3) Fostering comprehensive collaboration among home, temple, school, and community (Baan-Wat-Rongrian), (4) Encouraging daily practice of Buddhist principles to cultivate Sati (mindfulness), Samadhi (concentration), and Paññā (wisdom), and (5) using technology as a tool to make Buddhist teachings accessible and relevant to youth behavior. These five guidelines are a comprehensive process that covers knowledge, practical application, and modern life, leading to the development of strong, responsible youth capable of contributing to a sustainable society.

Keywords: Promoting, Virtue and Morality, Youth, Wat Tam Mon

บทนำ

สืบเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมข่าวสาร พร้อมทั้งอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาในสังคมไทยทำให้เกิดความเจริญทางด้านวัตถุโดยเฉพาะเครื่องมือสื่อสารต่างๆ เช่น โทรศัพท์มือถือ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น อีกทั้งภาวะทางเศรษฐกิจที่ค่าครองชีพสูงขึ้นและความสับสนทางการเมือง ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยซึ่งแต่เดิมเคยอยู่กันอย่างเรียบง่าย ทำมาหากินตามสบาย มีความสุขกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อมมีน้ำใจไมตรีเกื้อกูลพึ่งพากัน สภาพสังคมไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนไปจากสังคมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีคุณธรรม มีเมตตาธรรมตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา (พระครูโสภิตสัทธาธรรม, 2560) คนไทยต้องแก่งแย่งแข่งขันกันทำมาหากิน และแสวงหาโอกาสเพื่อให้เกิดประโยชน์ส่วนตน คนในเมืองใหญ่อยู่กันอย่างแออัด สภาพชีวิตที่สับสนวุ่นวาย ซึ่งก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทางวัฒนธรรม ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม สุขภาพกายสุขภาพจิตต่างมีความเห็นแก่ตัว เอารัดเอาเปรียบ ฉกฉวยโอกาสโดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่น ขาดความรับผิดชอบศีลธรรมอันดีงามหมดไป สังคมจึงขาดความสงบสุข เกิดปัญหามากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาแหล่งอบายมุข โดยเฉพาะปัญหาเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสม การมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม อาทิเช่น ติดเกม ไม่มีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ มีนิสัยก้าวร้าว เป็นเด็กแว้น เที่ยวกลางคืน ติดยาเสพติด ทะเลาะวิวาท ลักขโมย และตั้งครรภ์ก่อนวันอันควรจากการที่พ่อแม่ไม่มีเวลาอบรมลูก และการใช้สื่อออนไลน์ในทางไม่สร้างสรรค์

ปัญหาเด็กและเยาวชนไทยในปัจจุบันเป็นเรื่องที่น่ากังวลอย่างยิ่ง เนื่องจากมีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาและความเป็นอยู่ของเยาวชนไทย ปัญหาเหล่านี้รวมถึงการใช้ ยาเสพติด ความเครียดทางการเรียน การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และอาชญากรรม (สมพงษ์ จิตระดับ และอัญญาณี บุญชื้อ, 2551) ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อเยาวชนไทยจำนวนมาก และอาจนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ร้ายแรง เช่น ปัญหาสุขภาพ การล้มเหลวทางการศึกษา และการกระทำผิดทางอาญา อีกทั้งการลดลงของการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมทางศาสนา และอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกและลัทธิบริโภคนิยม ปัจจัยเหล่านี้ทำให้เด็กและเยาวชนไทยเห็นห่างจากวัดมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณค่าทางจริยธรรมและศีลธรรมของเยาวชนไทย

จากรายงานผลการดำเนินงานโครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประจำจังหวัดพะเยา ปีการศึกษา 2566 พบว่า เด็กนักเรียนและเยาวชนยังขาดคุณธรรมจริยธรรม เช่น ขาดความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ปฏิบัติตามหลักศาสนาที่นับถือ ขาดความเมตตากรุณามีน้ำใจและช่วยเหลือแบ่งปัน ไม่มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ไม่มีความรับผิดชอบ ทำงานที่ได้รับมอบหมายตามหน้าที่ไม่สำเร็จ พูดคำไม่สุภาพ สนใจและร่วมกิจกรรมน้อย แต่งกายไม่สุภาพ (ศูนย์การศึกษาพิเศษ, 2566)

ปัญหาดังกล่าว หากได้รับการแก้ไขอย่างเหมาะสม ก็จะช่วยลดความรุนแรงและสร้างภูมิคุ้มกันทางจริยธรรมให้เยาวชนได้ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ “โครงการค่ายพุทธบุตร” ของโรงเรียนสามโคก จังหวัดปทุมธานี ที่มุ่งส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน (โรงเรียนสามโคก, 2567) โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการอบรมผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ (1) การบรรยายธรรมและสนทนาธรรม โดยพระภิกษุสงฆ์ผู้ทรงคุณวุฒิ หรือวิทยากรผู้มีความรู้ เพื่อให้เยาวชนได้เข้าใจหลักธรรมเบื้องต้น (2) การฝึกปฏิบัติธรรม เช่น การสมาทานศีล การทำวัตรเช้า-เย็น การนั่งสมาธิ การเดินจงกรม (3) กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามัคคี การทำงานร่วมกัน และการเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น (4) กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เช่น การทำความสะอาดบริเวณวัด โรงเรียน หรือชุมชน เพื่อปลูกฝังจิตอาสา (5) กิจกรรมสร้างสรรค์และนันทนาการที่สอดแทรกหลักธรรม เช่น การเล่านิทานธรรมะ การแสดงละครธรรมะ หรือเกมที่ส่งเสริมคุณธรรม และ (6) การถวายทานและบำเพ็ญบุญ เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้และปฏิบัติในเรื่องการให้และการเสียสละ

วัดชลประทานรังสฤษฎ์ พระอารามหลวง จังหวัดนนทบุรี เป็นที่รู้จักกันดีในฐานะศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามแนวทางของ พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ซึ่งเน้นการปฏิบัติธรรมที่เข้าถึงง่ายและนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน วัดแห่งนี้มีการจัดโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะในชื่อ “ค่ายคุณธรรม” หรือ “โครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน” (วัดชลประทานรังสฤษฎ์, 2566) โดยมีจุดเด่นคือ (1) เน้นการปฏิบัติ ไม่เพียงแต่การฟังธรรม แต่ยังรวมถึงการฝึกสมาธิ เดินจงกรม การทำวัตรสวดมนต์ และการปลูกฝังวินัยในชีวิตประจำวัน (2) กิจกรรมหลากหลาย มักมีการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เกม หรือนิทานธรรมะ เพื่อให้เยาวชนเรียนรู้ธรรมะได้อย่างสนุกสนานและเข้าใจง่าย (3) การมีส่วนร่วมของชุมชน มักเปิดโอกาสให้ชุมชนและโรงเรียนใกล้เคียงส่งนักเรียนเข้าร่วมโครงการ ซึ่งเป็นการสร้างเครือข่ายในการส่งเสริมคุณธรรมในวงกว้าง

นอกจากนี้ วัดหนองเล็ง จังหวัดยโสธร ยังส่งเสริมคุณธรรมในเยาวชนผ่านหลากหลายแนวทาง เช่น (1) การจัดกิจกรรมค่ายพุทธบุตรเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชน โดยมีพระสงฆ์วิทยากรฝึกฝนเยาวชนให้มีทักษะชีวิตตามคำสอนและวัตรปฏิบัติของพระพุทธเจ้า (2) การส่งเสริมให้สถานศึกษานำเด็กและเยาวชนฝึกนั่งสมาธิและยืนสมาธิวันละ 10 นาทีก่อนเรียนชั่วโมงแรกทุกวันเพื่อพัฒนาจิตและลดความเครียด (3) การส่งเสริมให้สถานศึกษานิมนต์พระมาบรรยายธรรมผ่านระบบออนไลน์ เพื่อให้เยาวชนได้รับความรู้และความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (4) จัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นฐานของชุมชนที่มั่นคงและเข้มแข็งในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กและเยาวชนตั้งแต่เยาว์วัย ซึ่งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับและประชาชนทั่วประเทศ และ (5) การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนด้วยการฝึกฝนจิตใจให้ไม่ขุ่นมัว และฝึกฝนพฤติกรรมดี เช่น การทำกิจกรรมความสะอาดวัดและการทำความเคารพสะอาดสถานที่ที่ฝึกอบรม

ในทำนองเดียวกัน วัดท่าม่อน จังหวัดพะเยา ได้เล็งเห็นปัญหาของเด็กและเยาวชน จึงคิดกิจกรรมเพื่อดึงดูดให้เยาวชนเข้ามาร่วมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยในปี พ.ศ. 2538 จังหวัดพะเยาได้จัดการ

ประกวดแข่งขันการตีกลองสะบัดชัยแบบประยุกต์เป็นครั้งแรก ซึ่งจุดประกายให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์สืบสานศิลปการแสดงอันทรงคุณค่า รวมทั้งแนวทางในการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 วัดตำม่อนได้รวมกลุ่มเด็กเยาวชนวัดตำม่อนเพื่อศึกษาเรียนรู้และฝึกซ้อมการตีกลองสะบัดชัยแบบประยุกต์ การแสดงของกลุ่มเยาวชนได้รับการชื่นชมอย่างกว้างขวางในจังหวัดพะเยา สร้างแรงบันดาลใจให้เด็ก ๆ ให้ขยันฝึกซ้อมและพัฒนาทักษะจนเป็นที่รู้จักในวงกว้าง การได้รับคำกล่าวชื่นชมและรางวัลต่างๆ ทำให้เด็กเยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง แม้กระทั่งผู้ปกครองก็รู้สึกภูมิใจและคอยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของเด็กๆ ในกิจกรรมระหว่างชุมชนมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับกลุ่มเยาวชน วัดตำม่อน โดยเริ่มศึกษาจากการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของกลุ่มเยาวชนในทางพระพุทธศาสนา ไปจนถึงกิจกรรมการส่งเสริมพัฒนาเยาวชนของวัดตำม่อนให้มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนทั่วไป รวมทั้งนำเสนอแนวทางการพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่เหมาะสมมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับกลุ่มเยาวชนตามแนวทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษากิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับกลุ่มเยาวชนของวัดตำม่อน
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับกลุ่มเยาวชนของวัดตำม่อน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยทั้งการศึกษาเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนามผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง เพื่อนำมาวิเคราะห์หาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับกลุ่มเยาวชนวัดตำม่อน ตำบลบ้านต้า อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์ 2 รูป ผู้นำท้องถิ่น/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 6 คน กรรมการวัด 5 คน ผู้ปกครอง 6 คน ตัวแทนเยาวชนรุ่นพี่ 4 คน และตัวแทนเยาวชน 7 คน รวม 30 รูป/คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. เครื่องมือวิจัย คือ การศึกษาเอกสารและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยครอบคลุมพระสงฆ์ ผู้นำท้องถิ่น กรรมการวัด ผู้ปกครอง และเยาวชน

4. การรวบรวมข้อมูล

4.1 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก รวมถึงข้อมูลภาคสนามผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนบริบทการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนวัดตำม่อน

4.2 การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ งานวิจัย สถิติ และบทความที่เกี่ยวข้อง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์เชิงพรรณนา พร้อมบูรณาการข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเพิ่มความน่าเชื่อถือ โดยอาศัยวิธีตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ผ่านการเปรียบเทียบข้อมูลจากหลายแหล่ง หลายวิธี และการเชื่อมโยงกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลการวิจัย

1. การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับกลุ่มเยาวชนตามแนวทางพระพุทธศาสนา ในปัจจุบันเยาวชนถือเป็นทรัพยากรสำคัญของประเทศ แต่กลับเผชิญกับปัญหาหลากหลายที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และชุมชน ปัญหาที่พบได้บ่อย ได้แก่ พฤติกรรมก้าวร้าวและการทะเลาะวิวาท การติดเกมติดมือถือและโซเชียลมีเดีย การขับขีรถจักรยานยนต์เสียงดังและยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด รวมถึงการขาดความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นแยกจากกัน แต่มีรากฐานและปัจจัยซ้อนทับกันทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และสังคม เช่น พฤติกรรมก้าวร้าวมักมีสาเหตุมาจากบรรยากาศครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น ขาดการสื่อสารที่เข้าใจ และแรงกดดันจากเพื่อนหรือสังคมรอบข้าง รวมถึงอิทธิพลของสื่อที่เน้นความรุนแรง ทำให้เยาวชนเรียนรู้การใช้ความรุนแรงเป็นวิธีการแก้ไขปัญหา และนำพฤติกรรมดังกล่าวไปสู่สังคมภายนอก ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งและลดความสงบเรียบร้อยในชุมชน ในขณะที่ปัญหาการติดเกม ติดมือถือและโซเชียลมีเดีย ทำให้เยาวชนใช้เวลาว่างอย่างไม่เกิดประโยชน์ลดประสิทธิภาพในการเรียน ขาดการใช้เวลาพัฒนาทักษะชีวิตและความสัมพันธ์กับครอบครัว ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการขาดเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจนและทักษะในการจัดการตนเอง นอกจากนี้ พฤติกรรมการขับขีรถจักรยานยนต์เสียงดังและการยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ถือเป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยส่วนบุคคลและสังคม การกระทำเหล่านี้ไม่เพียงเพิ่มความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุและสุขภาพของเยาวชนเอง แต่ยังส่งผลเสียต่อภาพลักษณ์ของเยาวชนในชุมชน และเพิ่มความไม่สงบเรียบร้อยในสังคม ประการสุดท้าย การขาดความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์สะท้อนถึงการขาดคุณธรรมพื้นฐาน ทำให้เยาวชนไม่สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีวินัยและเชื่อถือได้ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้ถือเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการพัฒนาตนเอง

การแก้ไขปัญหาเยาวชนเหล่านี้จึงต้องใช้แนวทางแบบองค์รวม ครอบคลุมทั้งการบ่มเพาะคุณธรรมทักษะชีวิต และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเยาวชนอย่างยั่งยืน อาทิ ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา สามารถช่วยลดพฤติกรรมก้าวร้าวและการทะเลาะวิวาท ด้วยการปลูกฝังความรักและความเมตตาต่อผู้อื่น ฝึกความเห็นอกเห็นใจ เปิดใจยินดีในความสุขของผู้อื่น และการวางใจอย่างสมดุลง ทำให้เยาวชนมีสติรู้จักควบคุมอารมณ์ และแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี สำหรับปัญหาการติดเกม ติดมือถือ และโซเชียลมีเดีย ใช้หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจในเป้าหมาย) วิริยะ (ความเพียรพยายาม) จิตตะ (ความตั้งใจจดจ่อ) และวิมังสา (การไตร่ตรอง) ช่วยให้เยาวชนสามารถเปลี่ยนโฟกัสจากสิ่งล่อใจที่ไม่มีประโยชน์ มาสู่การตั้งเป้าหมายชีวิตที่มีคุณค่าและดำเนินชีวิตอย่างมีวินัย ในขณะที่ปัญหาการขับขีรถจักรยานยนต์เสียงดังและยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ใช้หลักอภัยมุข 6 เดือนให้เยาวชนเห็นโทษของการกระทำที่ไม่เหมาะสม เช่น การดื่มสุรา การเที่ยวกลางคืน และการคบคนชั่ว รวมถึงการใช้ เเบญจศีล ซึ่งเน้นเรื่องการไม่ทำลายชีวิต ไม่ลักทรัพย์ และไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด เสริมสร้างจิตสำนึกพื้นฐานในการดำรงตนอย่างถูกต้อง สุดท้าย การขาดความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์สามารถแก้ไขได้ด้วยหลักฆราวาสธรรม ประกอบด้วย สัจจะ (ความซื่อสัตย์) ทมะ (การข่มใจ) ขันติ (ความอดทน) และจาคะ (การเสียสละ) ซึ่งช่วยปลูกฝังคุณลักษณะพื้นฐานในการดำเนินชีวิตที่มีวินัยมีความรับผิดชอบ และรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม

ดังนั้น การแก้ไขปัญหาเยาวชนต้องอาศัยการบูรณาการหลักธรรมเหล่านี้ควบคู่ไปกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมทั้งในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เพื่อให้เยาวชนมีภูมิคุ้มกันทางใจ ลดพฤติกรรมเสี่ยง และสามารถพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของสังคมอย่างยั่งยืน การบ่มเพาะคุณธรรม

ทักษะชีวิต และสภาพแวดล้อมที่ดีไม่เพียงช่วยป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว แต่ยังสร้างพื้นฐานให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคมได้อย่างมั่นคง ทำให้แนวทางการพัฒนานี้เป็นทั้งการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและการสร้างความยั่งยืนทางสังคมควบคู่กัน

2. กิจกรรมที่ใช้ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชนของวัดตำม่อน วัดตำม่อน ตำบลบ้านต้า อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชน ผ่านกิจกรรมหลากหลายที่ออกแบบเพื่อให้เยาวชนเข้าใจหลักคุณธรรมและนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง ทั้งในด้านการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง การสืบสานวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสา และสังคม โดยกิจกรรมเหล่านี้ยังช่วยพัฒนาทัศนคติเชิงบวกต่อการทำความดีและสร้างความพร้อมในการช่วยเหลือผู้อื่น วัดตำม่อนได้จัดตั้ง ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ (ศพอ.) ซึ่งเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้คุณธรรมสำหรับเยาวชนและชุมชนภายใต้แนวคิด “บวร” ที่บูรณาการบ้าน วัด และโรงเรียน โดยเน้นการเรียนรู้ ธรรมศึกษา การปฏิบัติธรรม และการสืบสานประเพณีท้องถิ่นผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น “บวร สานรัก 3 วัย สานใจใกล้ธรรม” และค่ายคุณธรรม “ละอ่อนกล้าดี” และ “ละอ่อนฮักดี” ที่ปลูกฝังจิตอาสา ความรับผิดชอบ และความกล้าทำความดี นอกจากนี้ยังมีการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการทำกิจกรรมวัฒนธรรม เช่น การทำโคลนล้านนาและการฟื้นฟูประเพณีตานต๋อด เพื่อเสริมสร้างความภาคภูมิใจในรากเหง้าวัฒนธรรมและความสามัคคีในชุมชน

นอกจากนี้ วัดตำม่อนได้จัดค่ายกล้าคุณธรรม ซึ่งเน้นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เปิดโอกาสให้เยาวชนปฏิบัติจริงทั้งการปฏิบัติธรรม ฝึกวินัย การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และกิจกรรมจิตอาสา เช่น การปรับภูมิทัศน์โรงเรียน การเยี่ยมผู้สูงอายุ และการทำความสะอาดวัด โรงเรียน โดยมีพระสงฆ์ ครู และพี่เลี้ยงคอยดูแลเพื่อสร้างบรรยากาศใกล้ชิดและอบอุ่น ข้อมูลการดำเนินงานปี พ.ศ. 2566 แสดงให้เห็นว่ามีค่ายถึง 75 รุ่น มีผู้เข้าร่วมกว่า 14,000 คน ซึ่งบางส่วนกลับมาทำหน้าที่เป็นแกนนำหรือพี่เลี้ยง สร้างวงจรการถ่ายทอดคุณธรรมที่ยั่งยืน อีกทั้งโครงการบรรพชา-อุปสมบทหมู่ภาคฤดูร้อน ยังเป็นเวทีบ่มเพาะคุณธรรมพื้นฐาน เช่น ความกตัญญู ความอดทน ความรับผิดชอบ และการมีวินัย ผ่านการอบรม ฝึกกิจวัตรประจำวัน และปฏิบัติธรรมร่วมกับพระสงฆ์ ทำให้เยาวชนได้สัมผัสวิถีชีวิตเรียบง่ายและเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบสุข

ในด้านการสืบสานวัฒนธรรม วัดตำม่อนได้จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา การเวียนเทียน การทำบุญตักบาตร การฟังธรรม และกิจกรรมพิเศษ เช่น การสวดมนต์ข้ามปี เพื่อให้เยาวชนสะท้อนตนเอง ฝึกสมาธิ และตั้งเป้าหมายในการพัฒนาคุณธรรมในปีใหม่ ขณะเดียวกันกิจกรรม “ตีกองสะบัดชัย” ถือเป็นตัวอย่างของการเชื่อมโยงคุณธรรมกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยฝึกวินัย ความสามัคคี ความรับผิดชอบ และความกตัญญู ผ่านการทำงานเป็นทีมและการเรียนรู้จากครูบาอาจารย์ ส่งเสริมความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมบ้านเกิด และสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมให้แก่เยาวชน

ด้านกิจกรรมจิตอาสาและสังคม วัดตำม่อนได้จัดกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เช่น การทำความสะอาด การช่วยเหลือผู้สูงอายุ การปลูกป่า และการจัดอบรมให้ความรู้จากชุมชน ซึ่งช่วยปลูกฝังคุณค่าเรื่อง การให้ ความเมตตา การเสียสละ ความรับผิดชอบ วินัย และความสามัคคี นอกจากนี้ยังมีการเข้าร่วมกิจกรรมตามสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เช่น การร้องเพลงชาติ การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ การถวายพระพร และการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เพื่อปลูกฝังความภาคภูมิใจ ความกตัญญู ความซื่อสัตย์ และการเสียสละต่อส่วนรวม กิจกรรมเหล่านี้ยังช่วยให้เยาวชนสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และฝึกใช้สติและสัมปชัญญะควบคุมอารมณ์เมื่อเผชิญปัญหา

ดังนั้น วัดตำม่อนได้วางแนวทางการพัฒนาเยาวชนอย่างองค์รวมและต่อเนื่อง ผ่านการผสมผสานหลักพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และกิจกรรมเพื่อสังคม กิจกรรมสำคัญได้แก่การเปิดศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การจัดค่ายคุณธรรม การบำเพ็ญประโยชน์ การสืบสานการตีกลองสะบัดชัย และการเข้าร่วมกิจกรรมสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยเน้นทั้งการเรียนรู้ทฤษฎีและปฏิบัติจริง พร้อมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเติบโตของเยาวชนให้เป็นผู้มีคุณธรรม มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และพร้อมเป็นพลเมืองคุณภาพของสังคมในอนาคต

3. แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชนของวัดวัดตำม่อน การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในหมู่เยาวชนถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างสังคมที่มั่นคงและยั่งยืน วัดตำม่อนได้ดำเนินกิจกรรมหลายด้านเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้กับเยาวชน ทั้งการจัดค่ายคุณธรรม การเรียนการสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การตีกลองสะบัดชัย กิจกรรมจิตอาสา การสวดมนต์ ฟังเทศน์ และกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้เยาวชนเข้าใจหลักธรรมและสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีสติ

นอกจากกิจกรรมพื้นฐาน วัดตำม่อนยังเน้นการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมและสอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน เช่น ฐานคุณธรรม เกมสร้างสรรค์ธรรมะ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ค่ายบ้าน-วัด-โรงเรียน (บวร) และโครงการศูนย์เรียนรู้บ้านสวนกล้าแผ่นดิน อีกทั้งยังเชื่อมโยงคุณธรรมกับกรณีศึกษาที่เป็นปัญหาร่วมสมัย เช่น ข่าวปลอมบนสื่อออนไลน์ หรือการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ ซึ่งช่วยให้เยาวชนได้เรียนรู้การตัดสินใจเชิงคุณธรรมในสถานการณ์จริง

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การส่งเสริมคุณธรรมมีความต่อเนื่องและเข้มแข็ง วัดตำม่อนควรพัฒนาต่อยอดกิจกรรมที่มีอยู่แล้ว ด้วยการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมให้สอดคล้องกับยุคสมัยมากขึ้น เช่น การจัดหลักสูตรคุณธรรมประจำปี หรือโครงการต่อยอดค่ายคุณธรรม เพื่อให้เยาวชนได้ฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ และการตัดสินใจเชิงคุณธรรมอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งสร้างกิจกรรมบูรณาการที่เชื่อมโยงคุณธรรมกับชีวิตจริง

นอกจากนี้ การเรียนรู้เชิงบูรณาการในพื้นที่จริง เช่น การสำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อม การปลูกผักอินทรีย์ การคัดแยกขยะ และการเยี่ยมบ้านผู้สูงอายุ เป็นการเปลี่ยนความรู้เชิงทฤษฎีให้กลายเป็นประสบการณ์ตรง ช่วยให้เยาวชนฝึกความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น วัดตำม่อนควรต่อยอดได้โดยขยายกิจกรรมระยะยาวและเชื่อมโยงกับเทคโนโลยี เช่น การบันทึกการปฏิบัติ หรือใช้สื่อออนไลน์ในการสะท้อนผลลัพธ์ของกิจกรรม ทำให้เยาวชนเห็นความเปลี่ยนแปลงของตนเองและมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ต่อเนื่อง

การสร้างความร่วมมือระหว่างวัด โรงเรียน ครอบครัว และชุมชน เป็นอีกกลไกสำคัญที่วัดตำม่อนได้ดำเนินการอยู่แล้ว กิจกรรมเช่น ค่ายคุณธรรม การทำจิตอาสา และโครงการบวร (บ้าน-วัด-โรงเรียน) ช่วยให้เยาวชนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติคุณธรรมผ่านประสบการณ์ตรง แต่ในอนาคต วัดตำม่อนควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็งและต่อเนื่องมากขึ้น เช่น การตั้ง “เครือข่ายเยาวชนคุณธรรม” หรือ “คณะทำงานร่วมบวร” เพื่อวางแผนกิจกรรมการติดตามผล และสะท้อนผลการเรียนรู้ร่วมกัน

อีกด้านที่สำคัญคือการส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน วัดตำม่อนได้สอนสมาธิแบบง่ายๆ การใช้หลักธรรมแก้ปัญหาในชีวิต และสร้างแรงบันดาลใจจากบุคคลต้นแบบ สิ่งเหล่านี้ช่วยให้เยาวชนมีสติและความเข้มแข็งทางจิตใจ วัดตำม่อนควรต่อยอดได้โดยพัฒนาแอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับฝึก

สมาธิและติดตามผลการปฏิบัติ รวมถึงสร้างเวทีแบ่งปันประสบการณ์ เพื่อให้เยาวชนเห็นความก้าวหน้าของตนเองและเกิดแรงจูงใจ

การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเผยแพร่ธรรมะก็เป็นแนวทางสำคัญในยุคดิจิทัล วัดตำม่อนได้ใช้วิดีโอ สั้น พอดแคสต์ อินโฟกราฟิก และกิจกรรมออนไลน์ เช่น การติ๊กต็อกสวดชัยออนไลน์ เพื่อให้เยาวชนเข้าถึงหลักธรรมได้ง่ายและสนุกมากขึ้น แต่ยังสามารถต่อยอดได้โดยสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ติดตามผลการเรียนรู้ และเชื่อมกิจกรรมออนไลน์เข้ากับกิจกรรมปฏิบัติจริง เช่น การบูรณาการค่ายคุณธรรมและกิจกรรมจิตอาสา

ดังนั้น วัดตำม่อนได้ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนอย่างครอบคลุมแล้ว แต่เพื่อสร้างความต่อเนื่องและยั่งยืน ควรพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมให้สอดคล้องกับยุคสมัย ขยายการเรียนรู้ในพื้นที่จริง สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างวัด โรงเรียน ครอบครัว และชุมชน ส่งเสริมการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน และประยุกต์เทคโนโลยีเพื่อเผยแพร่ธรรมะ การต่อยอดเหล่านี้จะช่วยให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณธรรมและจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม และดำเนินชีวิตอย่างสมดุลทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และจิตใจงดงาม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของกลุ่มเยาวชนวัดตำม่อนมีรากฐานสำคัญมาจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งถูกนำมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมและครอบคลุม ได้แก่ ศีล 5, สติปัญญา 4, พรหมวิหาร 4, การเจริญวิปัสสนา, หลักทาน และ สังคหวัตถุ 4 หลักธรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นแกนกลางของการพัฒนาคุณธรรมส่วนบุคคล หากยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคมเชิงจิตใจในระดับกลุ่มเยาวชนเมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบความสอดคล้องอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะในงานของพระมหาประเสริฐ สุเมธ (เพชรศรี) (2557) ซึ่งได้นำเสนอแนวทาง “ไตรสิกขา” ได้แก่ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และ อธิปัญญาสิกขา ซึ่งสะท้อนถึงการมี ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นรากฐาน ในการพัฒนาเยาวชนด้านคุณธรรมจริยธรรม อันสอดคล้องโดยตรงกับแนวทางของวัดตำม่อน ในทำนองเดียวกัน พระครูปัญญาธรรมสาทร (2562) เน้นบทบาทของพระสงฆ์ในการถ่ายทอดหลักธรรมโดยตรง เช่น การรู้จักบาปบุญคุณโทษ การฝึกพรหมวิหาร 4 และการสร้างสัมมาทิฐิในหมู่เยาวชน ซึ่งเป็นแนวคิดที่วัดตำม่อนนำมาใช้อย่างต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตใจเยาวชน และงานวิจัยของณัฐกร ไชยบุตร (2566) ที่พัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมจากคำสอนพญาล้านนา ได้แสดงให้เห็นว่าหลักคำสอนดั้งเดิม เช่น ความเมตตา ความเสียสละ และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสะท้อนแนวคิดพรหมวิหาร 4 และศีล 5 ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเยาวชนได้อย่างเป็นรูปธรรมในพื้นที่ภาคเหนือ อันสอดคล้องกับหลักการที่วัดตำม่อนดำเนินการอยู่ในบริบทวัฒนธรรมล้านนาเช่นกัน

2. กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของกลุ่มเยาวชนวัดตำม่อน วัดตำม่อนได้ดำเนินกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนอย่างหลากหลาย ทั้งในด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และกิจกรรมจิตอาสา ซึ่งมุ่งหวังให้เยาวชนได้สัมผัสและซึมซับคุณธรรมผ่านการ “ลงมือปฏิบัติจริง” มากกว่าการเรียนรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว กิจกรรมสำคัญ เช่น ค่ายกล้าคุณธรรม, กิจกรรมศิลปวัฒนธรรม, กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์, และ กิจกรรมทางศาสนา ล้วนเป็นกิจกรรมที่เน้น “ประสบการณ์ตรง” ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมและจิตใจของเยาวชนในเชิงบวก กิจกรรมเหล่านี้สอดคล้องกับงานของพระครูโสภิตสัทธาธรรม

(2560) ซึ่งเสนอให้มีการจัด “ค่ายคุณธรรมจริยธรรม” เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเยาวชน โดยให้เนื้อหาครอบคลุมทั้งเรื่องความขยัน ความซื่อสัตย์ ความสุภาพและสามัคคี ซึ่งพบได้ในกิจกรรมที่ วัดตำม่อนได้จัดขึ้นอย่างชัดเจน นอกจากนี้ พระปลัดนิคม กตปญโญ (2564) ได้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาเยาวชนต้นแบบด้านคุณธรรมควรใช้กิจกรรมศาสนา เช่น การทำวัตรสวดมนต์ และการจัดกิจกรรมประสบการณ์ร่วม ซึ่งสอดคล้องกับกิจกรรมสวดมนต์ ฟังธรรม และการเวียนเทียนที่วัดตำม่อนใช้เป็นประจำในการสร้างวินัยและจิตสำนึกในหมู่เยาวชนที่เน้นกิจกรรม “จิตอาสา” เป็นฐานในการพัฒนาเยาวชนให้มีค่านิยมที่ดี ซึ่งพบความเชื่อมโยงโดยตรงกับกิจกรรมช่วยเหลือสังคมของวัดตำม่อน อาทิ การเยี่ยมผู้สูงอายุ การปลูกต้นไม้ และการช่วยงานบุญในชุมชน

3. การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของกลุ่มเยาวชนวัดตำม่อนมีหลักการพระธรรมวินัยเป็นแกนกลาง และใช้วิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง การบูรณาการกับศิลปวัฒนธรรม การสร้างสภาพแวดล้อมทางจิตใจที่เอื้อต่อการฝึกฝน และการพัฒนารูปแบบ “บวร” (บ้าน-วัด-โรงเรียน) เป็นกลไกเสริมที่สำคัญในการดำเนินการให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืน แนวทางดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูโสภิตสัทธาธรรม(2560) ที่เสนอระบบการฝึกอบรมอย่างเป็นโครงสร้าง โดยมีการวางแผนด้านเนื้อหา วิทยากร สถานที่ และงบประมาณให้เหมาะสมกับบริบทของเยาวชน ในขณะเดียวกัน แนวทางของวัดตำม่อนที่ให้พระสงฆ์เป็นผู้นำการพัฒนาเยาวชนด้านคุณธรรม สอดคล้องกับข้อเสนอของ พระครูปัญญาธรรมสาทร (2562) ที่เน้นการเพิ่มบทบาทของพระสงฆ์ในชุมชน ควบคู่กับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากครอบครัวและโรงเรียนด้านการปรับให้สอดคล้องกับยุคสมัย วัดตำม่อนยังได้นำเทคโนโลยีมาใช้ในการถ่ายทอดธรรมะ เช่น การผลิตสื่อธรรมะผ่านโซเชียลมีเดีย ซึ่งเป็นแนวทางเดียวกับธัญญ์ณภัส วิรัตน์เกษม (2564) ที่ใช้รูปแบบ PAOR-R ในการพัฒนาคุณธรรมในยุค New Normal อีกทั้งแนวทางการพัฒนาแบบองค์รวมของวัดตำม่อน ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณนั้น สอดคล้องกับแนวทาง “3 Hs” (Head-Heart-Hand) ในงานของธรรมากร ไชยบุตร (2566) ซึ่งผสมผสานคุณธรรมเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นล้านนาอย่างกลมกลืน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับกลุ่มเยาวชนของวัดตำม่อน ตำบลบ้านด้า อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ดังนี้

1. การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชนตามแนวทางพระพุทธศาสนา การปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เยาวชนถือเป็นรากฐานสำคัญของสังคมที่ดำรงและยั่งยืน เพราะหากเยาวชนเติบโตด้วยจิตใจที่เข้มแข็ง มีสติและเหตุผล พวกเขาจะสามารถเผชิญอุปสรรคและความท้าทายในชีวิตได้อย่างมั่นคง การส่งเสริมตามแนวทางของพระพุทธศาสนาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณธรรมอย่างเป็นระบบ หลักธรรมหลายประการสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการอบรมเยาวชนได้อย่างเหมาะสม เช่น อริยสัจ 4 ที่ช่วยให้เยาวชนเข้าใจความทุกข์และแนวทางการพ้นทุกข์ มัชฌิมาปฏิปทา ที่สอนให้ดำเนินชีวิตอย่างสมดุล พรหมวิหาร 4 ที่สร้างน้ำใจและความสัมพันธ์อันดี สัปปุริสธรรม 7 ที่ปลูกฝังความขยัน อดทน และความรับผิดชอบ อิทธิบาท 4 ที่เน้นความตั้งใจและความพากเพียรในการทำสิ่งดี และฆราวาสธรรม 4 ที่ช่วยให้เยาวชนอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างซื่อสัตย์และมีสัมพันธภาพที่ดี การน้อมนำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้ทั้งในครอบครัว

โรงเรียน และชุมชน จะช่วยให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณธรรม มีสติมีเหตุผล และพร้อมร่วมสร้างสังคมที่อบอุ่น ยุติธรรม และยั่งยืน

2. กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชนของวัดตำม่อน วัดตำม่อนได้จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชนอย่างหลากหลายและสอดคล้องกับชีวิตจริงของเด็กและเยาวชน เช่น การเปิดศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การจัดค่ายคุณธรรมและค่ายจิตอาสา โครงการบรรพชา-อุปสมบทหมู่ภาคฤดูร้อน การจัดตั้งกลุ่มเยาวชนตักทวงสะบัดชัย รวมถึงกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กิจกรรมเหล่านี้เน้นการมีส่วนร่วม การลงมือปฏิบัติจริง และการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ทำให้เยาวชนได้ฝึกฝนคุณธรรมสำคัญ เช่น ความรับผิดชอบ เมตตา วินัย ความอดทน และจิตอาสา นอกจากนี้ การทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนและชุมชนยังช่วยให้เยาวชนเรียนรู้การทำงานเป็นทีม การเคารพผู้อื่น และการเห็นคุณค่าของการให้ การปฏิบัติอย่างต่อเนื่องยังช่วยให้คุณธรรมเหล่านี้ซึมซับเป็นค่านิยมและพฤติกรรมที่ยั่งยืน สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันและสร้างผลดีต่อครอบครัว โรงเรียน และชุมชนได้อย่างแท้จริง

3. แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชนของวัดตำม่อน แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่มีประสิทธิภาพควรประกอบด้วยหลายด้านที่สอดคล้องกันอย่างเหมาะสม เริ่มจากการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของยุคปัจจุบัน โดยใช้เทคโนโลยีและสื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือเผยแพร่ธรรมะ ทำให้เยาวชนสามารถเข้าถึงและเรียนรู้คุณธรรมได้ง่ายขึ้น พร้อมทั้งสร้างการเรียนรู้เชิงบูรณาการในพื้นที่จริง เพื่อปลูกฝังคุณธรรมผ่านประสบการณ์ตรง เช่น การทำกิจกรรมจิตอาสาและการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และชุมชน (บวร) ยังเป็นสิ่งสำคัญในการบ่มเพาะคุณธรรมอย่างรอบด้าน และการส่งเสริมให้เยาวชนนำหลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น การฝึกสมาธิ การใช้หลักธรรมแก้ปัญหา และการพัฒนาสติปัญญา จะช่วยให้คุณธรรมซึมซับเป็นพฤติกรรมที่ยั่งยืน อีกทั้งการพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่องก็เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อปรับปรุงกิจกรรมและสร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืน ทำให้เยาวชนเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณธรรม มีสติ และพร้อมสร้างสรรค์ประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคมอย่างแท้จริง สรุปเป็นภาพองค์ความรู้ในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ขยายและเสริมสร้างความร่วมมือในรูปแบบ “บ้าน-วัด-โรงเรียน-ชุมชน” ให้มีความเข้มแข็งอย่างต่อเนื่อง
 - 1.2 ผลิตและเผยแพร่สื่อธรรมะในรูปแบบดิจิทัลที่หลากหลาย เช่น วิดีโอคลิป พอดแคสต์ หรือเกมออนไลน์ เพื่อให้สอดคล้องกับรูปแบบการเรียนรู้ของเยาวชนในยุคดิจิทัล
 - 1.3 จัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริงอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เยาวชนสามารถฝึกฝนและซึมซับคุณธรรมเข้าสู่ชีวิตประจำวัน
 - 1.4 ส่งเสริมบทบาทของเยาวชนในการเป็นผู้นำทางคุณธรรม ผ่านการอบรม การเป็นวิทยากรน้อย หรือการผลิตสื่อธรรมะ เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในตนเองและความรับผิดชอบต่อสังคม
 - 1.5 พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยผสมผสานองค์ความรู้ด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ทักษะชีวิต และเทคโนโลยี เพื่อรองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของเยาวชน
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ศึกษาผลของการใช้สื่อดิจิทัล เช่น TikTok YouTube หรือเกมออนไลน์ต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนในระยะยาว
 - 2.2 ศึกษาความแตกต่างของกระบวนการส่งเสริมคุณธรรมระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในแต่ละบริบท
 - 2.3 ศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ที่ส่งผลต่อการปลูกฝังคุณธรรมในเยาวชนยุคใหม่อย่างลึกซึ้ง
 - 2.4 วิจัยรูปแบบและกระบวนการในการสร้างผู้นำทางคุณธรรมในเยาวชน เพื่อพัฒนาโมเดลต้นแบบที่สามารถนำไปใช้ในชุมชนอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐกร ไชยบุตร. (2566). รูปแบบการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมของเยาวชนบนฐานคำสอนผู้นำล้านนา จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสันติสุขปริทรรศน์, 4(2), 91-105.
- ธัญญ์ณภัส วรรณเกษม. (2564). การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมด้านพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมในวิถีชีวิตความปกติใหม่ (New Normal) ของนักเรียนโรงเรียนเทศบาลวัดโพธิ์ จังหวัดชลบุรี. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล, 7(2), 114-127.
- พระครูปัญญาธรรมสาทร (คารม รุจิธมฺโม). (2562). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ตำบลหนองหลัก อำเภอไชยวาน จังหวัดอุดรธานี. วารสารการศึกษาพุทธและการวิจัย, 5(2), 253-264.
- พระครูโสภิตสัทธาธรรม. (2560). รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชน ของวัดในจังหวัดสิงห์บุรี. คุษภูมินิพนธ์พุทธศาสตร์คุษภูมบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดนิคม กตปถฺย. (2564). การพัฒนาเยาวชนต้นแบบด้านคุณธรรมจริยธรรมของคณะสงฆ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี. คุษภูมินิพนธ์พุทธศาสตร์คุษภูมบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาประเสริฐ สุเมโธ (เพชรศรี). (2557). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมจริยธรรม. วารสารเกษมบัณฑิต, 15(1), 56-74.
- โรงเรียนสามโคก องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี. (2568). ค่ายสามโคกปลูกปัญญา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้นักเรียน. แหล่งที่มา <https://pathumpao.go.th> สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2568.
- วัดชลประทานรังสฤษฎ์. (2568). หอจดหมายเหตุพุทธทาส อินทปัญโญ. แหล่งที่มา <https://pagoda.or.th> สืบค้นเมื่อ 20 มิถุนายน 2568.
- ศูนย์การศึกษาพิเศษ จังหวัดพะเยา. (2568). รายงานผลการดำเนินงานโครงการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนประจำจังหวัดพะเยา. แหล่งที่มา <https://anyflip.com/napxq/dyom/basic> สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2568.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2568). วิกีชุมชน. แหล่งที่มา <https://wikicomunity.sac.or.th/community/124> สืบค้นเมื่อ 6 มิถุนายน 2568.
- สมพงษ์ จิตระดับ และอัญญมณี บุญชื้อ. (2551). หลักสูตรสิทธิเด็กและการวางแผนท้องถิ่นเพื่อเด็กและเยาวชน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาเพื่อเด็กและผู้มีความต้องการพิเศษ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.